ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՇԻՐԻՄԻՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս գրած էինք մեր նախորդ թիւով, Րաֆֆի Յովհաննիսեան Պոլիս կը ժամանէր, Չորեքշաբթի, Սեպտեմբեր 9-ին: Ստորեւ Պոլսէն ստացած մեր տեղեկութիւնները. -

Հայաստանի Արտաքին նախարար Րաֆֆի Յովհաննիսեանի ի պատիւ Պատրիարքարանի Մայր Եկեղեցւոյ յարակից «Յարութիւն Ամիրա Պէզճեան» սրահին մէջ սարքուեցաւ կոկիկ ընդունելութիւն մը:

Նախարար Յովհաննիսեան Պոլիս ժամանեց ժամը 12·15-ին, իրեն որպէս ընկերակից ունենալով Արտաքին նախարարութեան Միջին Արեւելքի հարցերու վարչութեան Գ. քարտուղար Արսէն Գասպարեանը, Եւրոպայի բաժնի վարչութեան Բ. քարտուղար Ներսէս Մկրտչեանն ու իր թիկնապահը՝ Գրիգոր Հայրապետեան:

Օդակայանը հիւրերը դիմաւորելու պարտականութիւնը ստանձնած հիւրամեծար պաշտօնավարները նախ չճանչցան հիւրերը, յետոյ անդրադարձան ու զանոնք պատուոյ սրահ առաջնորդեցին: Հիւրերը առաջնորդուեցան Գոնրատ պանդոկ, ուր պիտի իջեւանէին:

Հայաստանի պատուիրակութիւնը Պոլիս գացած է մասնակցելու համար Եւրոպական Խորհուրդի Նախարարաց Կոմիտէի ժողովին, որուն Հայաստան հրաւիրուած է Անկախ Հանրապետութիւններու Հաւաքականութեան անդամ 11 երկիրներու ու Վրաստանի հետ միասին: Ժողովին նպատակն է աւելի սերտ յարաբերութիւններ ստեղծել Եւրոպական Խորհուրդի ու ՀԱՊ-ի միջեւ, եւ փնտռել թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Եւրոպայի նոր ճարտարապետութեան մէջ Եւրոպական Խորհուրդին տեղը:

Րաֆֆի Յովհաննիսեան պանդոկ իջնելէ վերջ ընդհանրապէս զբաղեցաւ ժողովի պատրաստութիւններով ու այս առթիւ ունեցաւ քանի մը շփումներ: Յետոյ, Պատրիարքարան երթալէ առաջ, փափաքեցաւ այցելել Պետրոս Դուրեանի շիրիմը: Ոստիկաններու առաջնորդութեամբ, Յովհաննիսեան եւ ընկերակիցները գացին Սկիւտար ու իրենց յարգանքի տուրքը մատուցին անմահ բանաստեղծի յիշատակին: Այնուհետեւ անոնք ճամբայ ելան դէպի Պատրիարքարան, բայց առաջնորդող պաշտօնեաներու անփորձութեան պատճառաւ, բաւական ժամանակ կորսնցուցին, մինչեւ որ գտան Պատրիարքարանի ճամբան: Այս պատճառաւ պատահեցաւ կարեւոր յապաղում մը:

Ժամը 17·30-էն սկսեալ Գումգաբուի Մայր Եկեղեցւոյ յառաջամասը լեցուած էր հրաւիրեալներով, որոնք կը սպասէին նախարարին ժամանումին: Պատրիարքարանի կողմէ հրաւիրուած համայնքայիններուն միջեւ կը տեսնուէին հայ մամուլի ներկայացուցիչներ, համայնքային մարմիններու ու թաղականութիւններու ներկայացուցիչներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ, նկարիչներ երաժիշտներ, վարժարաններու տնօրէններ, մօտաւորապէս 120 հոգի:

Պատրիարքը հիւրերը առաջնորդեց դէպի Եկեղեցի: Րաֆֆի Յովհաննիսեան նախ համբուրեց Խորանի առջեւ դրուած Աւետարանը, ապա տեղեկութիւններ ստացաւ Եկեղեցւոյ մասին: Այնուհետեւ հիւրերը առաջնորդուեցան դէպի յարակից սրահ, ուր պատուոյ գեղեցիկ սեղան մը սարքուած էր: Սեղանին շուրջ տեղ գրաւեցին նախարարն ու երկու ընկերակիցները, Պատրիարքը, Շահան Արքեպիսկոպոս, Մեսրոպ Եպիսկ. եւ Գ. Փիլօ Աթան:

Պատրիարքը խօսք առաւ, ծանօթացուց հիւրը եւ ըսաւ, որ ան արդէն տասը տարի առաջ գտնուած էր Պոլիս: Ապա շարունակեց հետեւեալ կերպով.-

«Պոլիսը նոյն Պոլիսն է, ինչպէս եղած էր յիսուն տարի առաջ, հարիւր տարի առաջ: Արտասահմանի մէջ մենք ունեցած ենք զանազան գաղութներ, բայց անոնցմէ շատեր չեն կրցած իրենց գոյութիւնը պահել եւ այսօր պատմութեան անցած են, ինչպէս Հնդկաստանի, աւելի վերջ Սինկափուրի, Ինտոնեզիական կղզիներու, կամ Եւրոպայի երկիրներու գաղութները: Բայց Պոլիս միշտ եղած է տարբեր, ինքնուրոյն նկարագրով ու ըմբռնողութեամբ գաղութ մը, եւ այսօր մենք կը շարունակենք պահել մեր գոյութիւնը այս երկրին մէջ, շնորհիւ արդարադատ կառավարութեան մը հովանիին, ուր իբրեւ հաւասար քաղաքացիներ կ'ապրինք, քանի որ կարեւոր ծառայութիւններ բերեր ենք այս երկրին: Ուր որ ապրած է Հայը, միշտ տեղւոյն պայմաններուն իր նպաստը բերած է:

«Արտասահմանի այսօրուան մեր գաղութներէն մէկ առաւելութիւն ունի պոլսահայ համայնքը՝ այն է թէ, ան աւելի համերաշխ է, եւ պատճառն ալ այն է, որ կուսակցութիւն չունի: Իբր այդ է որ աւելի լծուած ենք մեր կրթական-վարժարանային կեանքին ու մէկ սիրտ մէկ հոգի դարձած, հոս ամբողջ համայնքն է որ կը մտահոգուի մեր համայնքային հարցերով: Ունինք 160 տարուան Ազգային Հիւանդանոց մը որուն նմանը չկայ արտասահմանի մէջ. ո՛չ Միջին Արեւելքի, ոչ ալ հեռաւոր Ամերիկայի մէջ: Եւ այս բոլոր կարիքները, թէ՛ մեր ազգային վարժարաններու, թէ մեր հիւանդանոցին ու երկու որբանոցներուն համար, մեր ժողովուրդն է որ կը հոգայ»:

Ծափահարութիւններէ վերջ, խօսք առաւ Հայաստանի Արտաքին նախարար Րաֆֆի Յովհաննիսեան, որ ըսաւ ի մէջ այլոց.-

«Շնորհափայլութիւն Պատրիարք Հայր, հոգեւոր հայրեր, քոյրեր եւ եղբայրներ: Ինծի համար յատուկ ուրախութիւն է գտնուիլ այսօր ձեր մէջ եւ ձեզի հետ բաժնել ազատ ու անկախ Հայաստանի յոյզերն ու յոյսերը: Մենք, սիրելի հայրենակիցներ, բախտաւոր սերունդի մը անդամներն ենք, որովհետեւ մեզի վիճակուած է վկայակոչել մեր պապերուն հայրենիքին վերածնունդն ու մասնակցիլ անոր վերելքին: Ո՞վ պիտի մտածէր կամ պիտի երեւակայէր քանի մը տարի առաջ, որ մեր հայրենիքը, Հայաստանը, պիտի կարողանար նուաճել իր անկախութիւնը, եւ պիտի կառուցէր ժողովրդավար Պետութիւն մը: Ահա անիկա հիմա դարձաւ իրականութիւն եւ հիմա մենք բոլորս մեծ պատասխանատուութեամբ, մեծ հրճուանքով կը նայինք դէպի Հայաստան, դէպի այն երկիրը, ուրկէ եկած են մեր պապերը, մեր նախնիները...: Պոլիսը հայ ժողովուրդին համար միշտ եղած է մեր մտաւորական, մշակութային ու հանրային կեդրոնը: Պոլիսը այժմ կը շարունակէ այդ հպարտ աւանդոյթը, իր կրթական օճախներով, իր Պատրիարքարանով, իր աշխոյժ հայ համայնքով: Համայնք մը, որ միաժամանակ հպարտ քաղաքացի է այս Պետութեան, Թուրքիոյ Հանրապետութեան, եւ միաժամանակ առիթ ունի տեւականացնելու, ապրեցնելու իր մշակոյթը, իր պապենական ժառանգութիւնը: Եւ ես ձեզ կրնամ վստահեցնել, սիրելի հայրենակիցներ, որ Պոլիսը պիտի շարունակէ խաղալ այն շատ կարեւոր դերը, զոր դարերու ընթացքին խաղացած է ամբողջ Հայութեան համար: Աստուած ձեզի հետ ըլլայ այս շատ կարեւոր ազգանուէր առաքելութեան մէջ:

«Մենք ժողովուրդ մըն ենք, որ ունեցած է, ինչպէս Պատրիարքը Հայրը ըսաւ, սեւ ամպեր, մենք ունեցած ենք մեր ողբերգական օրերը, եւ այսօր մենք ժառանգորդներն ենք այդ դժուար օրերուն, ոչ միայն անշուշտ չենք կրնար մոռնալ պատմութիւնը, բայց այսօրուան Հայաստանը ժողովրդավարական նորածին մեր հայրենիքը նուիրուած է ապրելու եւ յառաջանալու իր բոլոր դրացիներուն հետ եւ ուրախ ենք ձեզի յայտնելու, թէ այս վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին, թէ՛ Նախագահի, թէ Արտաքին նախարարի մակարդակով շփումները սկսած են ու կը շարունակուին, որպէսզի յարաբերութիւնները՝ Հայաստանի ու Թուրքիոյ միջեւ, ձեր պապերու ու ձեր նոր հայրենիքին միջեւ, դառնան կառուցողական, բարեկամական եւ շինիչ: Եւ այս աշխատանքին մէջ դուք ալ ձեր կարեւոր նուաճումը կարող էք ունենալ: Դուք էք այն ոսկեայ կամուրջը, որով կարող էք կապել մեր երկու երկիրները, տնտեսական ու մշակութային եւ այլ առումներով: Եւ մենք պարտաւորուած ենք մեր ցաւերը մեր սրտերուն մէջ պահելով դէպի առաջ նայիլ եւ ստեղծել այնպիսի ընկերական յարաբերութիւն, ուրտեղ մեր բոլոր խնդիրները մեծ կամ փոքր կը լուծուին բարեկամներու, եղբայրներու եւ հարեւան ժողովուրդներու միջեւ: Միայն ու միայն լաւը կը սպասէ Հայաստանի, մեր երկու Պետութիւններու յարաբերութիւններուն եւ վերջ ի վերջոյ՝ ճշմարտութեան: Առաջին անգամ չէ որ Հայաստան կ'ապրի դժուարին օրեր: Քաղաքական կարգավիճակը, տնտեսական տագնապը, գաղթականներու թշուառ կեանքը մեզի իբր յիշատակ կը ծառայեն առաջին Հանրապետութեան կեանքէն: Բայց ես, հայ ժողովուրդի եւ իր կառավարութեան անունով սիրելի հայրենակիցներ, պատիւ ունիմ ձեզ վստահեցնելու, որ նոր ու անկախ Հայաստանը պիտի չբաժնէ առաջին անկախ Հանրապետութեան նոյն ճակատագիրը: Որովհետեւ այսօր, ողջ հայ ժողովուրդը, Մայր Հայրենիքի մէջ եւ ի Սփիւռս աշխարհի, կը գիտակցի, որ Հայաստան այսօր կ'ապրի իր ամենաբախտորոշ ճակատագրական պահերը: Աստուած մեզի տուած է այս դարու մէջ, անկախութեան երկրորդ պատեհութիւն մը: Ո՛չ մէկ անհատ կը ստանայ այսպիսի բախտ մը, այսպիսի շանս մը: Մենք պիտի մշակենք, պիտի պաշտպանենք, մենք պիտի հոգանք, որպէսզի այդ նոր Հայրենիքը որ ծնած է, որպէսզի հասակ առնէ եւ որ Հայաստանի վերադարձը միջազգային ասպարէզ, ունենայ ո՛չ միայն երկուքուկէս տարուան պատմութիւն, այլ մեր վերադարձը ըլլայ մշտական եւ մեր դրօշակը, մեր զինանշանը ծածանի հաւասար՝ բոլոր միւս երկիրներու հետ միասին:

«Առաջին անգամ չէ, որ հայ ժողովուրդը ապրած է դժուարութիւններ եւ յաղթահարած է այդ դժուարութիւնները: Եւ ես վստահ եմ որ Հայաստան հայ ժողովուրդի միասնական ջանքերով, մենք պիտի կարողանանք հեռու մնալ մեր անցեալի փորձութիւններէն եւ կառուցել այնպիսի Հայաստան մը, որը ո՛չ մէկը այլեւս կարենայ մեր ձեռքէն խլել: Սփիւռքը, այո՛, այդ ողբերգութեան մէկ արգասիքն է: Բայց այսօր մենք ունինք այն անհուն եւ յատուկ [illegible] վերած[illegible] այդ ողբերգութիւն[illegible] ճակ[illegible] բանակ՝ հայրենիք[illegible] բերութիւններու յաջողման, յաղ
ի վերջոյ՝ արդարութեան:

«Մեր ճանապարհը, սիրելի հայ
կիցներ, դարերէն կու գայ՝ փշոտ
տանջալից է, ծանր է: Բայց ե
կած չունիմ, որ մեր ժողովուրդ
ջախոհութեան, իրատեսութեան
կըզբունքի մօտեցման շնորհիւ,
պիտի յաղթահարենք այդ բոլոր
դոտները եւ մեր հայրենիքը պիտ
ցընենք այնտեղ՝ ուր մենք պիտ
լինք, որ մեր երախաներն ու
մեծնային ու ապրէին որպէս ազ
կախ քաղաքացիներ: Եւ այդ աշ
քին մէջ ես մեծ ուրախութեամբ
զումով լեցուած եմ այսօր, որ
իմ կողքին ունիմ ձեզի նման ն
ներ, ձեզի նման հայրենակիցներ
միշտ ու միշտ եղած են ճշմարտ
արդարութեան ու խաղաղութ
վիրաները: Շնորհակալութիւն
լորին»:

*Ապա Պատրիարքը Նախարար
նեց Պատրիարքութեան ու
համայնքին յուշանուէրը այս
թեան առթիւ:*

*Նախարարը բացաւ քօթէյ
նը ու մի առ մի ծանօթացաւ
ներկայացուցիչներու եւ այլ
րութեանց հետ:*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՇՏ ԶՈՀԵՐ ԵՒ ՀԱՑԻ ՏԱԳՆԱՊ

*Հինգշաբթի, Սեպտեմբեր 10-ի առա
ւօտեան մեր առած լուրերը հետեւեա
պատկերը կը պարզէին: Ղարաբաղի մէջ
եթէ ընդհանուր ձեւով որոշ հանդար
տութիւն կը տիրէ, հոս ու հոն մարտ
րու ընթացքին եւ փոխ հրացանաձգո
թեան, հայկական կողմն ալ զոհեր ու
ցած է: Բաւական ծանր մարտեր տեղ
ունեցած են Չորեքշաբթի օր (Սեպ.
Մարտակերտի շրջանը եւ Վաղուհա
գիւղը 4 հայ մարտիկներ մեռած ե
Հադրութի շրջանի Խնուշինակ գիւ
ալ Ազերիները գրադներով ռմբ
կոծած են եւ ռումբերը ինկած են
գիւղին վրայ, ուր բազմաթիւ կիներ կ'
խատէին եւ անոնցմէ չորսը մեռած
Մէկ մեռեալ կայ նաեւ Նորշէն: Կր
րացուած է Կապանի հայկական պա
կակէտերուն վրայ, հոն ալ մէկ մեռե
եւ մէկ վիրաւոր կայ: Չորս վիրաւոր
կայ Սիսիանի շրջանի Բարձրաւան
Շաղաթ գիւղերը:*

*Ամէնէն ցաւալին այն է նաեւ որ հա
տագնապը չի լուծուիր (ցարդ Թուրք
չէ՛ իսկ պատասխանած...) եւ ժողով
դին վիճակը կարելի է երեւակայել,
րի մը մէջ, ուր անօթի տագնապ կա
հացը փրկարար միակ լաստն է շատ
համար, այսինքն բոլոր անոնց որոնք
րամ չունին:*

⁂

*Հանրապետութեան նախագահին
գոր ներկայացուցիչը՝ Դաւիթ Շա
զարեան յայտարարութեամբ մը (Ս
9) կը նկարագրէ ամբողջ կացութ
ռազմական դետնի վրայ, յայտնելո
մար թէ առաջին օրէն իսկ (Սեպ.
Ազրբէջան չէ յարգած Ալմա-Աթայի
դադարի համաձայնութիւնը:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

*ՄԱԿ-ի մարդասիրական չարասի
կու Ֆրանսացիներու սպանութիւն*

(Շար.ը Գ. էջ)